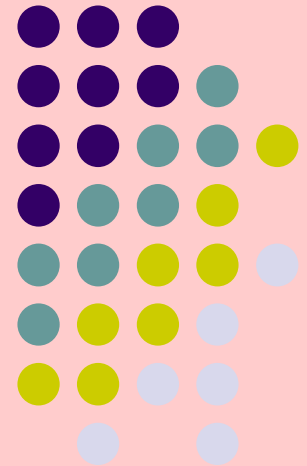

Держава в політичній системі суспільства

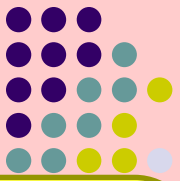

- 1 Сутність та походження держави
- 2 Основні ознаки держави
- 3 Функції держави
- 4 Форми державного правління
- 5 Форми державного устрою

1

Сутність та походження держави

ДЕРЖАВА – це основний інститут політичної системи, що здійснює управління загальносуспільними справами, а також забезпечує охорону цілісності і безпеки суспільства

ДЕРЖАВА

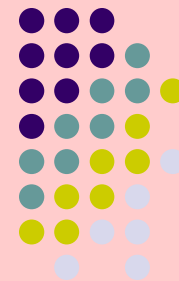
політична організація панівного класу

велика соціальна спільнота

уряд, адміністрація, державний апарат

система організацій, установ, інститутів

Основні концепції походження держави

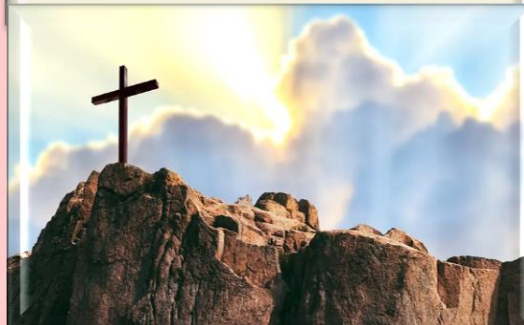
Патріархальна

Держава –
продукт
природного
розвитку сім'ї

Теологічна

Держава –
результат дії
божественної
волі

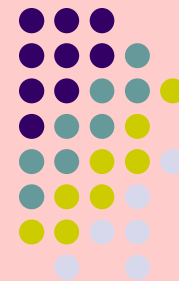

Договірна

Держава –
результат
суспільного
договору між
правителем та
підданими

Основні концепції походження держави

Психологічна

Держава – організація, створена для управління суспільством з боку певних осіб

Насильницька

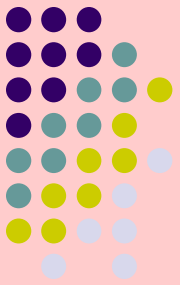
Держава – організація переможців над переможеними

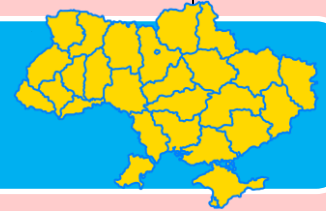
Марксистська

Держава – продукт економічного розвитку і класових суперечностей

Загальний характер

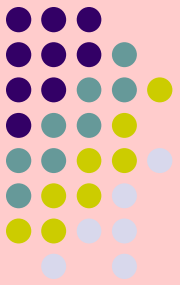
- Держава виступає універсальною організацією, що розповсюджує чинність на всю територію і на всіх громадян, що проживають на цій території

Державний суверенітет

- Найвища і необмежена влада держави над внутрішніми суб'єктами в межах її кордонів та її незалежність у зовнішніх відносинах

Основні ознаки держави

Монополія на легальне застосування сили

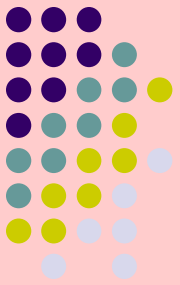
- Для виконання функцій примусу у держави є спеціальні органи - армія, поліція, служба безпеки, суд, прокуратура.

Державний апарат

- Система органів та установ, які здійснюють функції державної влади

Основні ознаки держави

Територія держави

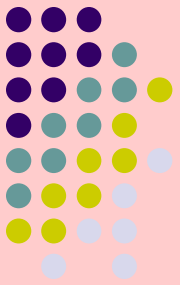
- та частина суші, земних надр, повітряного простору і територіальних вод, на яку поширюється влада даної держави

Правова національна система

- держава регулює суспільні відносини і надає своїм рішенням загальнообов'язкового характеру за допомогою санкціонованих державою правових норм

Основні ознаки держави

Державні символи

- Герб, прапор, гімн, державна мова

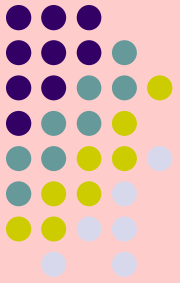
Податки та збори

- Збір коштів для утримання державного апарату та фінансування соціальної сфери

Основні ознаки держави

Населення

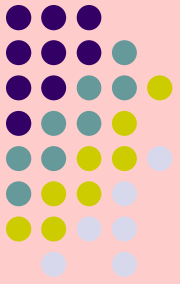
- Жодна людина не може існувати поза межами держави

Громадянство

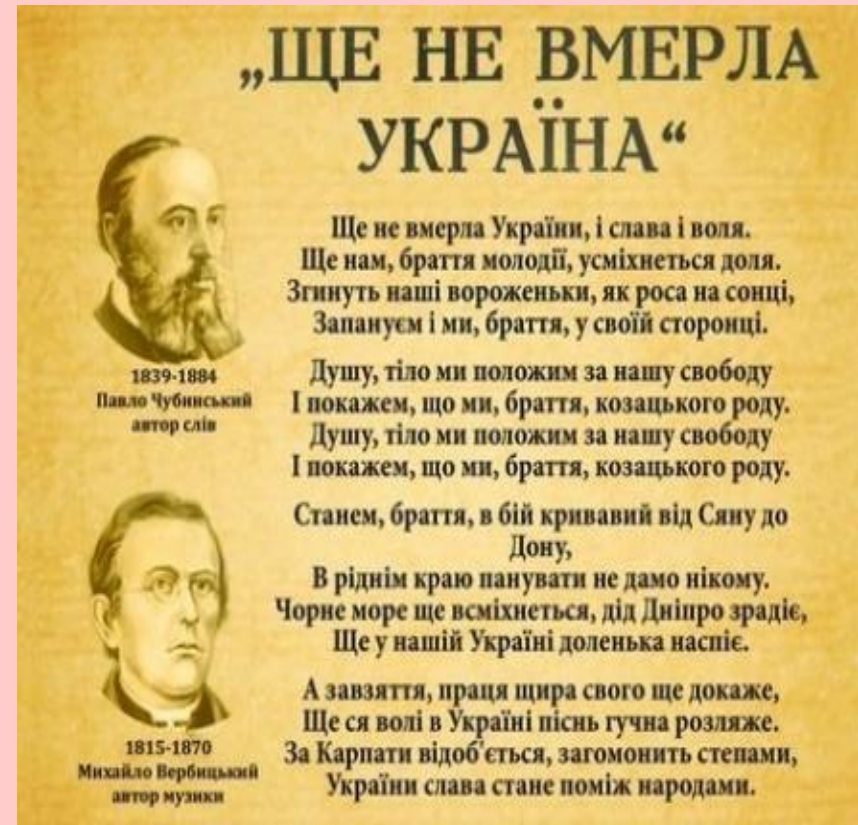

- Обов'язковість членства в державі
(*апатриди* – люди без громадянства)

Основні ознаки Української держави

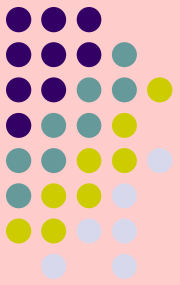

Прапор та герб України

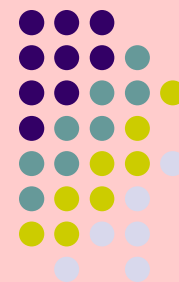

Гімн України

Основні ознаки Української держави

Кордони України

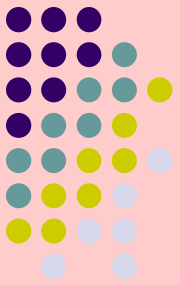

**За сферою
реалізації
мети**

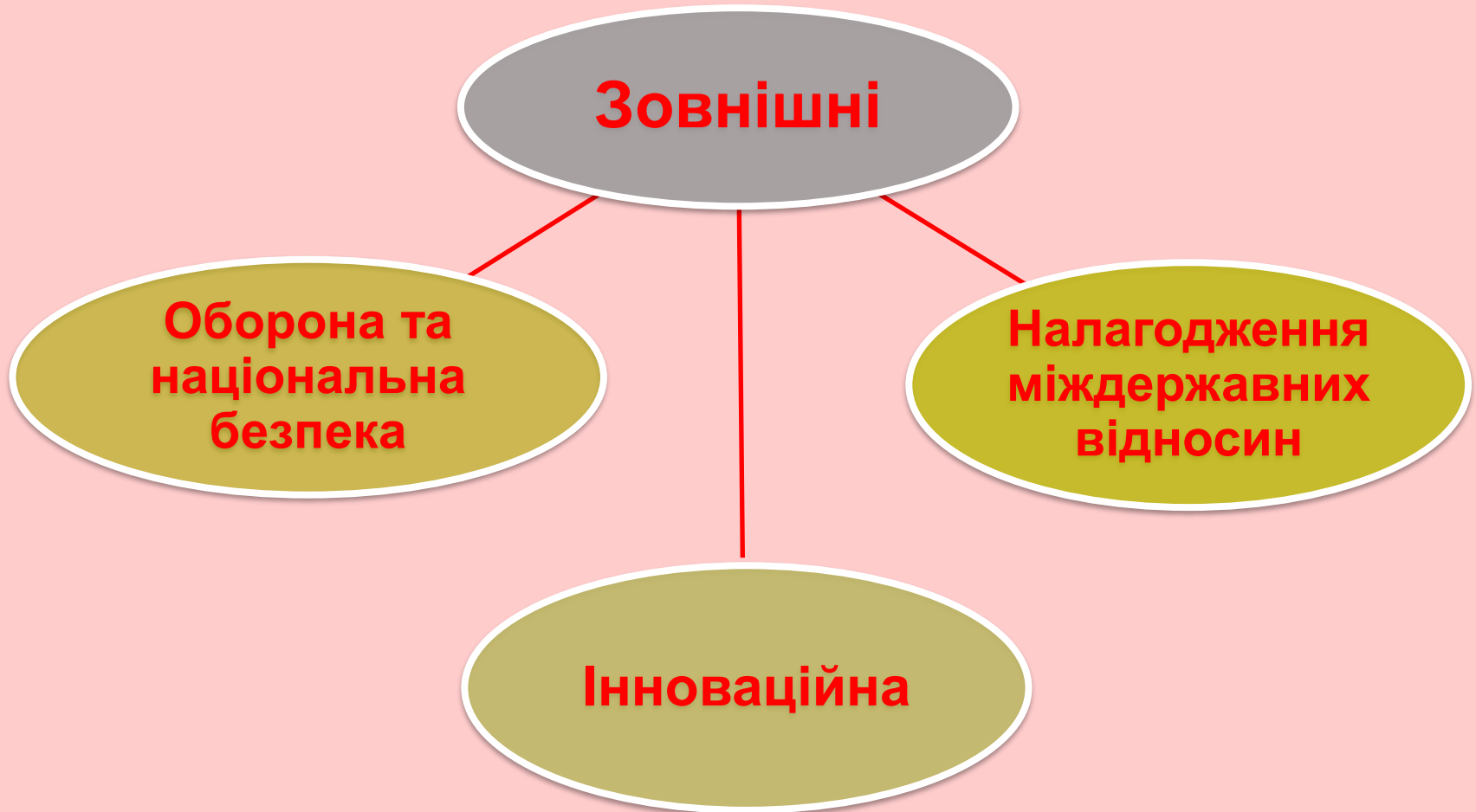
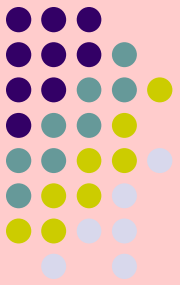
Внутрішні

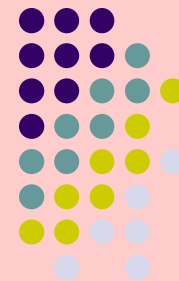
Зовнішні

Внутрішні функції держави

Зовнішні функції держави

За часом виконання

Тимчасові

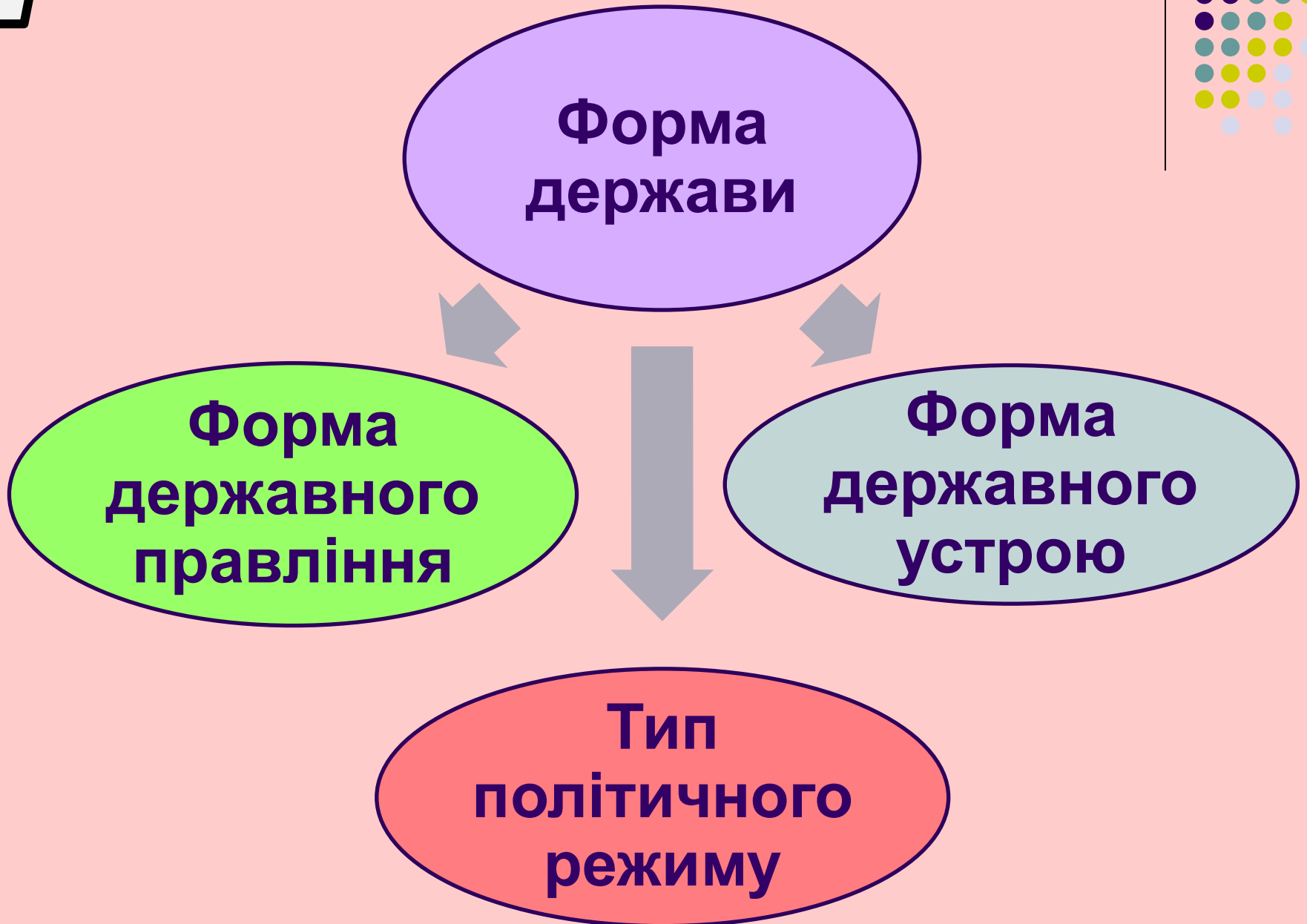
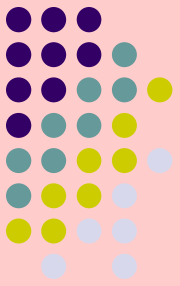
Здійснюються
лише на
певному етапі
існування
держави

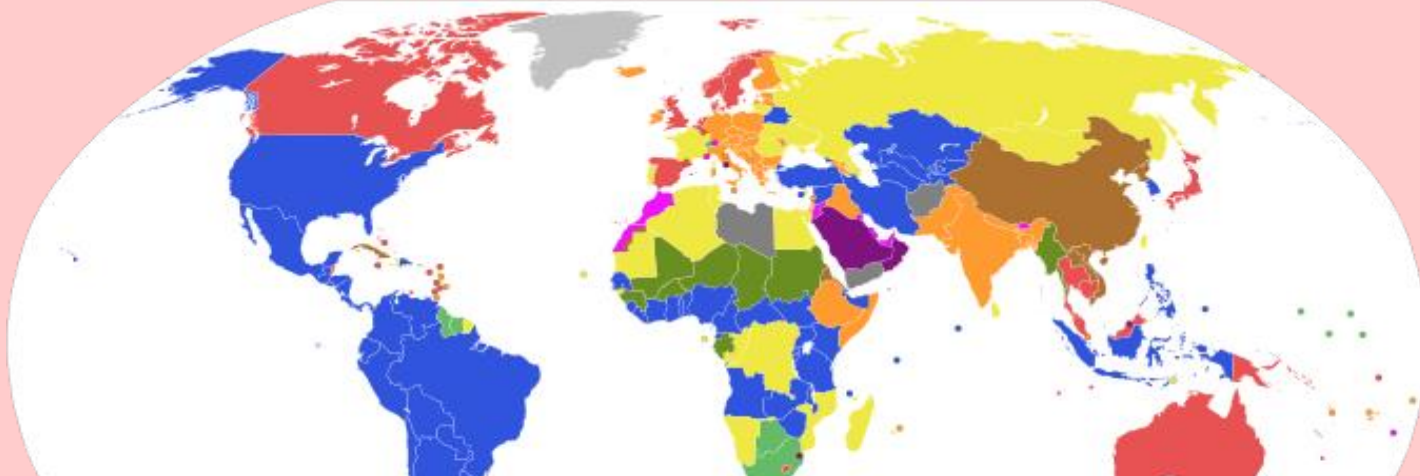
Постійні

Здійснюються
протягом
всього часу
існування
держави

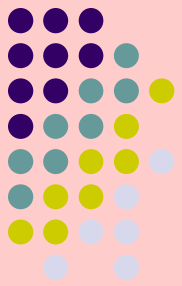

- **Форма державного правління** – це спосіб організації верховної влади, який визначає:
  - джерело влади,
  - структуру вищих органів влади,
  - порядок їх формування й особливості розподілу повноважень,
  - взаємовідносини державних органів між собою та з населенням.

Сучасні форми державного правління

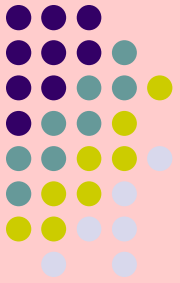
Монархія

(від грец. *monarchia* — єдиновладдя) — форма правління, за якої джерелом державної влади вважається монарх, влада якого є спадковою й не залежить від волі виборців

Республіка

Монархія

необмежена

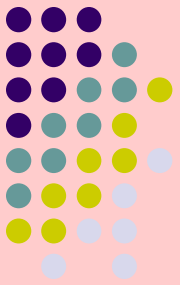
обмежена

**нетипові
форми**

абсолютна

деспотична

Серед видів **необмеженої** монархії виділяють:

Абсолютна

- форма правління, за якою керівник держави (монарх) — головне джерело законодавчої і виконавчої влади (**Саудівська Аравія, Оман**)

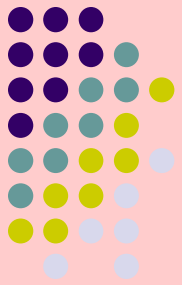
Деспотична

- монархія, в якій владу монарха обожнюють, а його офіційно визнають божеством (**Стародавній Єгипет**)

Монархія

необмежена

обмежена

**нетипові
форми**

абсолютна

деспотична

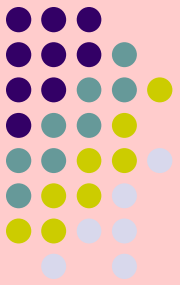
станово-
представницька

конституційна

Обмежена монархія

представлена такими типами:

Станово-представницька

- влада монарха обмежена владою **станово-представницького органу**, наділеного власною компетенцією:
- в **Англії** — **парламент** (1265 р.), у **Франції** — **Генеральні штати** (1302 р.)

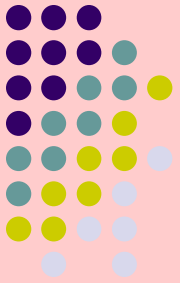
Конституційна

- влада монарха обмежена **конституцією**, законодавчі функції передані парламенту
- **Бельгія, Данія, Велика Британія, Іспанія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Японія**

Монархія

необмежена

обмежена

**нетипові
форми**

абсолютна

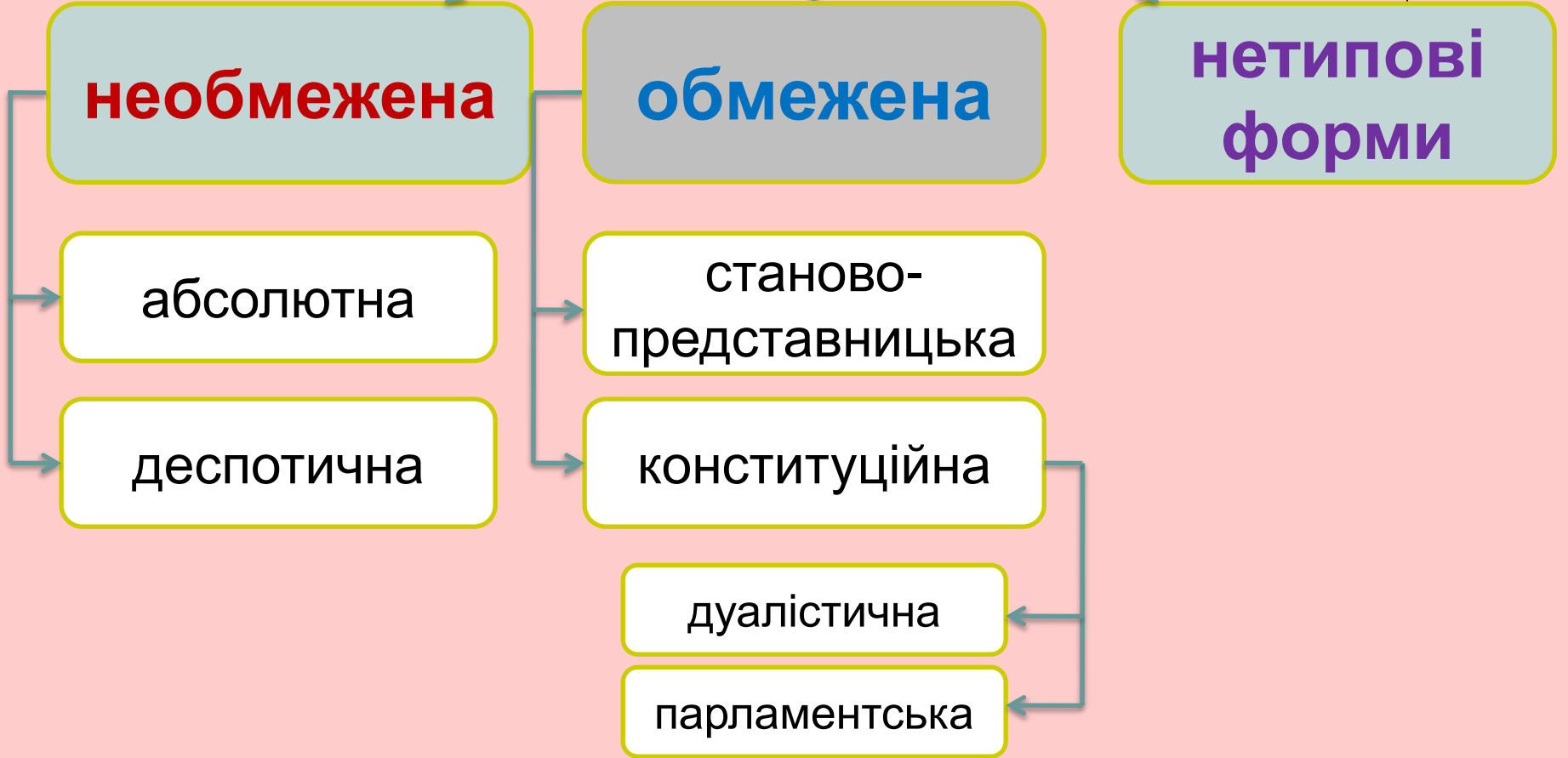
деспотична

станово-
представницька

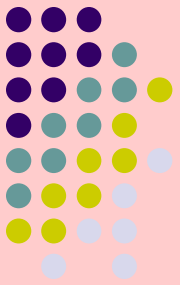
конституційна

дуалістична

парламентська

Конституційна монархія

Дуалістична

- Повноваження монарха обмежені **конституцією** у сфері законодавства, але є достатньо широкими у виконавчій владі
- в минулому: **Пруссія, Австрія, Італія, Японія**;
- Сьогодні: **Йорданія, Кувейт, Марокко**

Парламентська

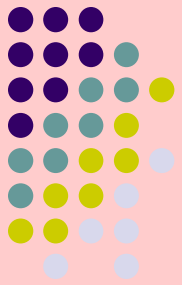

- Законодавча влада зосереджена в **парламенті**, виконавча — в **уряді** на чолі з прем'єр-міністром
- монарх є символічною фігурою, носієм традицій країни
- **Велика Британія, Нідерланди, Данія, Іспанія, Норвегія, Бельгія, Японія**

Монархія

необмежена

абсолютна

деспотична

обмежена

станово-
представницька

конституційна

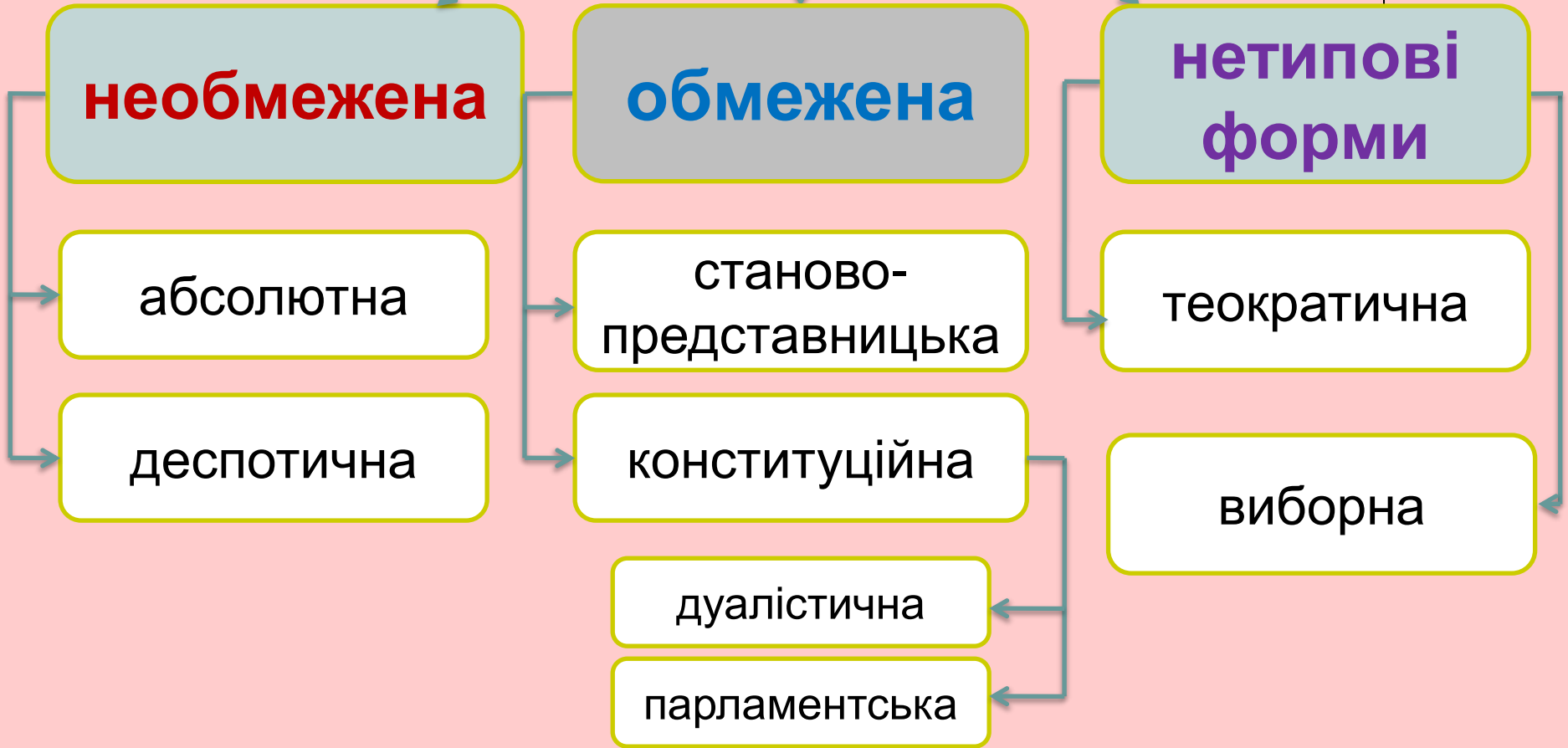
дуалістична

парламентська

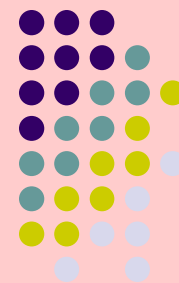
**нетипові
форми**

теократична

виборна

Нетипова форма монархії - теократична

- (грец. theokratia — влада Бога) — форма державного правління, в якій політична і духовна влада зосереджена в руках церкви

ВАТИКАН

Папа Римський
Франциск

КАТАР

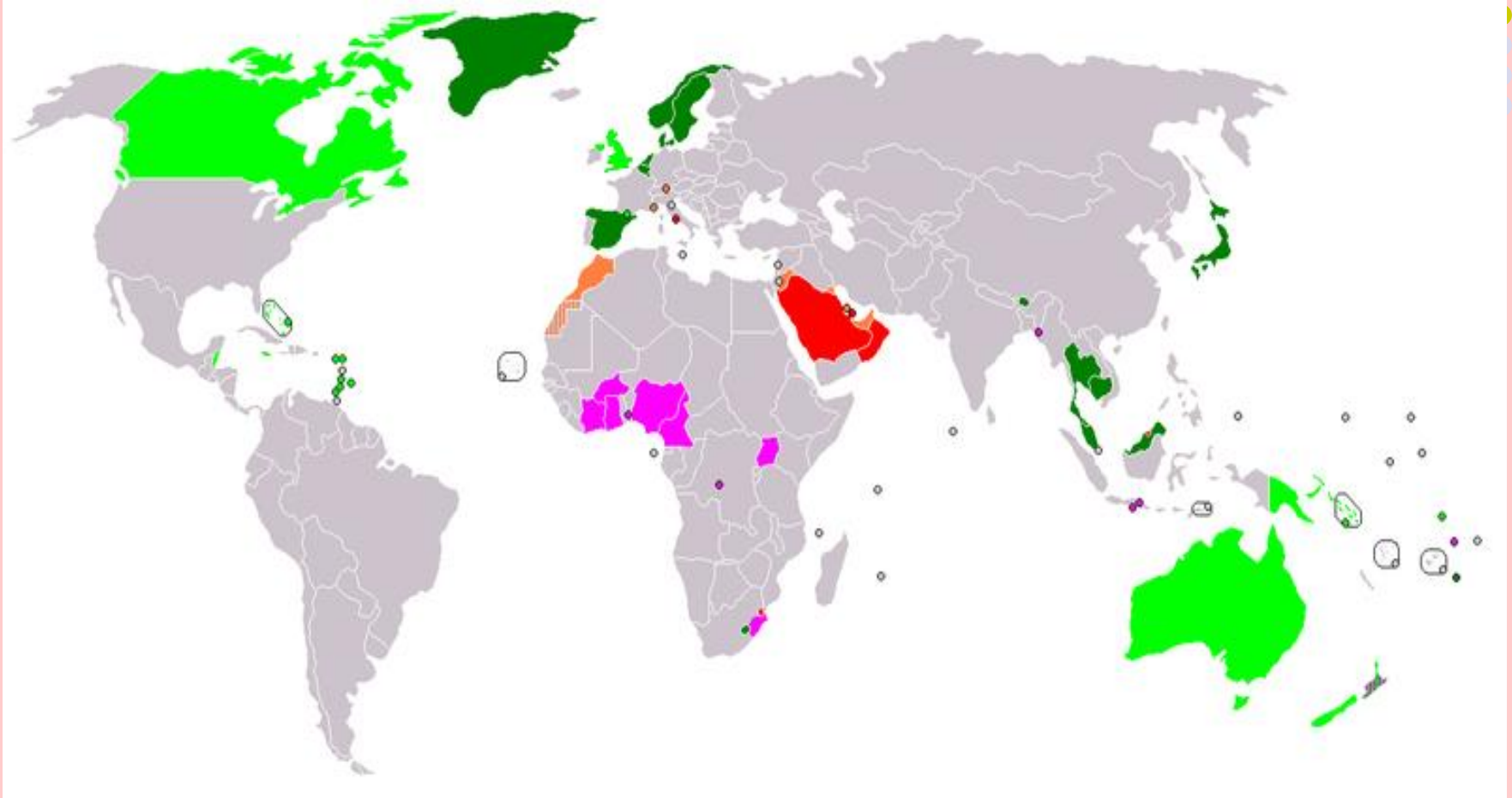
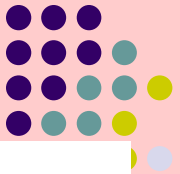
Шейх Тамім бін
Хамад Аль Тані

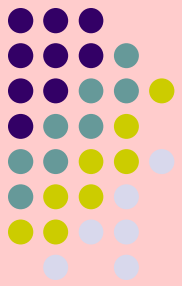
БАХРЕЙН

Король Хамад
ібн Іса Аль
Халіфа

Монархії в світі

- Конституційні монархії
- Домініони Британської співдружності
- Дуалістичні монархії
- Абсолютні монархії
- Монархії в певній частині держави

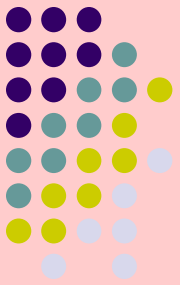
Сучасні форми державного правління

Монархія

(від грец. *monarchia* — єдиновладдя) — форма правління, за якої джерелом державної влади вважається монарх, влада якого є спадковою й не залежить від волі виборців

Республіка

(від лат. *respublica* - громадські справи) - форма правління, за якої вищу державну владу здійснює виборний колегіальний орган, що формується населенням на визначений час

Республіка

парламентська

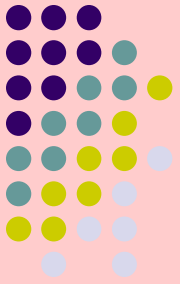
змішана

президентська

парламентсько-
президентська

президентсько-
парламентська

Види республік

Парламентська

- Главою держави є президент, але повнота виконавчої влади належить **уряду**. Президент обирається парламентом або колегіями.
- Глава уряду — фактично перша особа в державі. Уряд формується парламентом із представників партій, що мають більшість місць у парламенті.
- Вотум парламентської недовіри уряду спричиняє або відставку уряду, або розпуск парламенту.
- **Італія, Німеччина, Греція, Туреччина, Ізраїль**

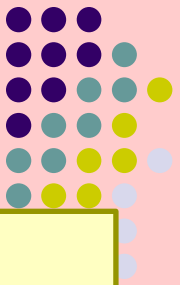

Президентська

- Главою держави і уряду є **президент**. Посада прем'єр-міністра, як правило, відсутня.
- Уряд призначається президентом, підзвітний йому.
- Парламент володіє законодавчою владою.
- Президент має право «вето», може бути притягнутий до кримінальної відповідальності через процедуру імпічменту.
- **США, Мексика, Аргентина**

Змішана республіка

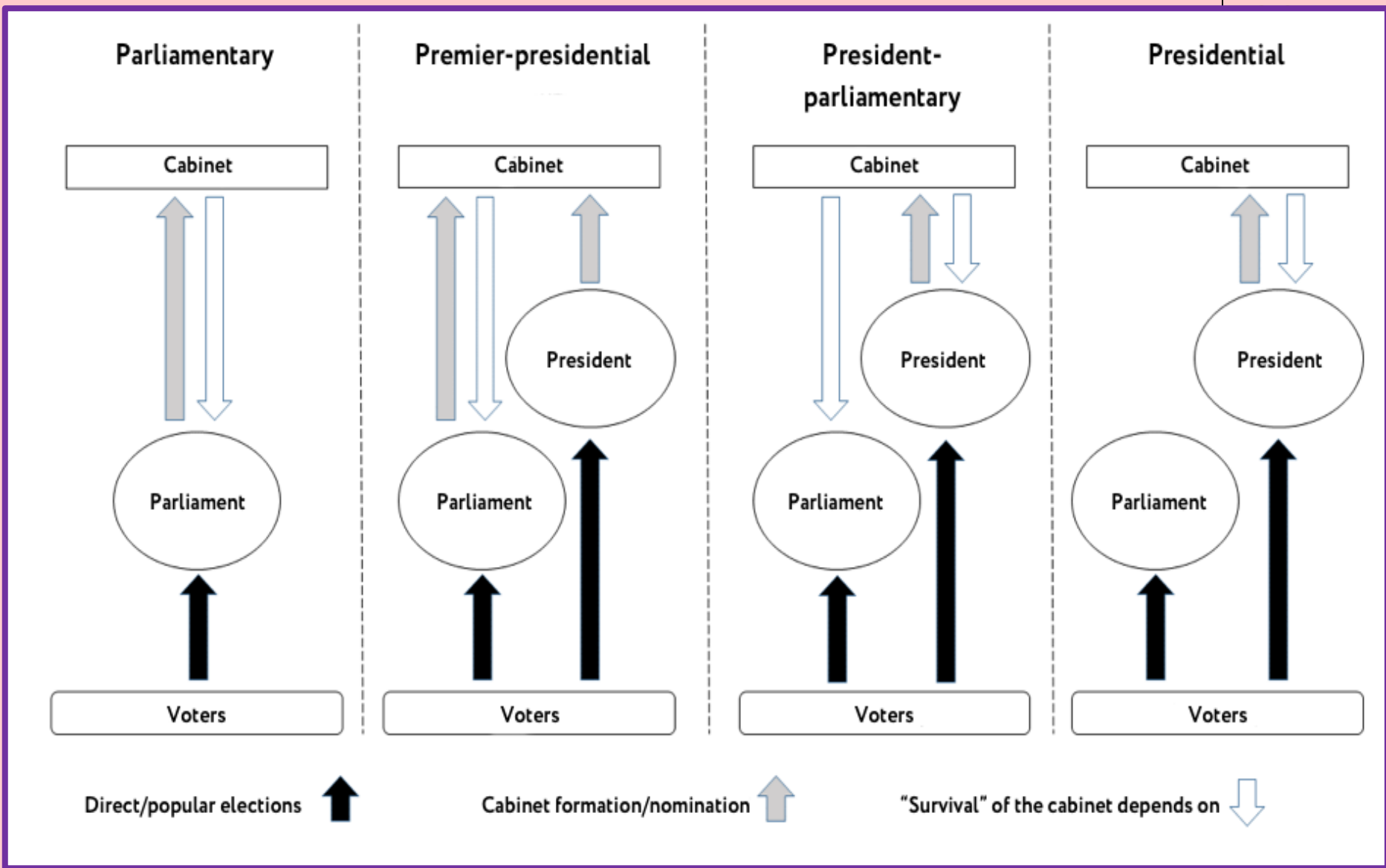
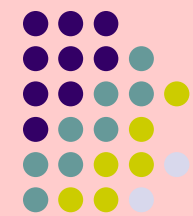

**Парламентсько-
президентська
або**

**Президентсько-
парламентська**

- Сильна президентська влада поєднується з ефективним контролем парламенту за діяльністю уряду.
- Глава держави – президент - особисто пропонує склад уряду (насамперед, кандидатуру прем'єр-міністра), який підлягає обов'язковому затвердженню парламентом.
- Уряд несе подвійну відповідальність: перед президентом і перед парламентом.
- **Австрія, Литва, Польща, Росія, Франція**

Види республік (схема)

Форма правління України - парламентсько-президентська республіка

**Володимир
Зеленський**

Президент
України
з 20 травня 2019 р.

**Руслан
Стефанчук**

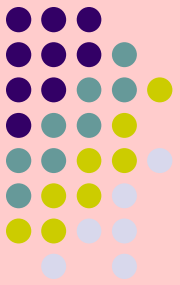
Голова
Верховної Ради
України

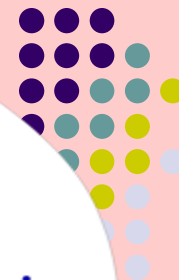
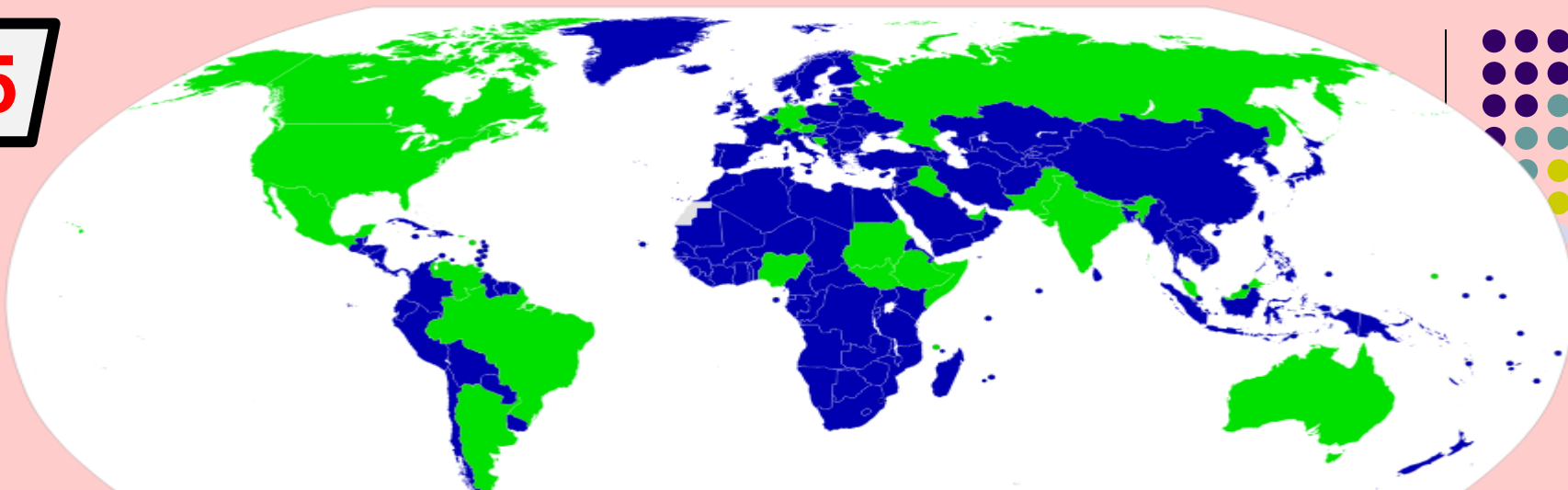
**Денис
Шмигаль**

Прем'єр-міністр
України

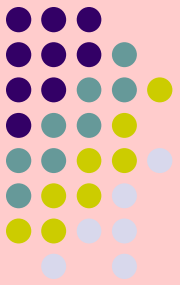
Форми державного правління: республіки

Президентські республіки
Парламентські республіки
Змішані республіки

- **Форма державного устрою** — це територіально-політична організація держави, що включає:
  - політико-правовий статус її складових частин,
  - особливості та принципи взаємовідносин між центральними і регіональними державними органами.

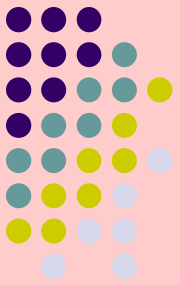
**Форми
державного
устрою**

**Унітарна
держава**

Федерація

Конфедерація

Форми державного устрою

1

- **УНІТАРНА** (лат. unitas — єдність) — єдина, цілісна держава, поділена на адміністративно-територіальні одиниці, які не мають політичної самостійності.

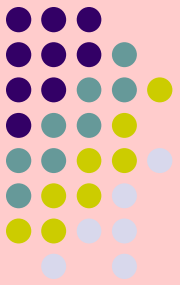
2

- **ФЕДЕРАЦІЯ** — союзна держава, до складу якої входять державні утворення — суб'єкти федерації, які мають суверенітет, зберігають відносну юридичну й політичну самостійність.

3

- **КОНФЕДЕРАЦІЯ** (лат. confederatio — спілка) — тимчасовий союз суверенних держав, які зберігають незалежність і об'єднуються для координації своїх дій задля досягнення певних спільних цілей.

Ознаки форм державного устрою

Унітарна

- **єдина** територія, збройні сили, грошова і податкова системи, система вищих органів влади і управління
- **єдина** конституція і громадянство
- можуть існувати автономії, які відрізняються ширшими повноваженнями, однак вони не є державними утвореннями.

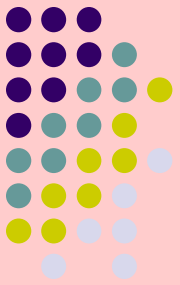
Федерація

- територія складається з територій **суб'єктів федерації**
- єдині грошова і податкова системи
- загальнофедеральна конституція за наявності конституцій суб'єктів федерації
- верховенство федеральної конституції і законів
- наявність двопалатного парламенту

Конфедерація

- збереження **повної** юридичної й політичної **самостійності** держав-членів конфедерації
- відсутність єдиної території, громадянства, спільної податкової і правової систем
- правовою основою конфедерації є союзний договір

Частини унітарної держави мають різні назви

в Україні —
області

у Польщі —
воєводства

у Великій
Британії —
графства

в Італії —
провінції

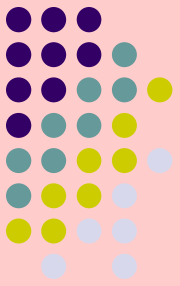
Суб'єкти федерацій можуть мати різні назви

у США — штати

у Німеччині —
землі

у Канаді —
провінції

Розподіл країн за формами державного устрою

УНІТАРНА

- Україна, Болгарія, Польща, Франція, Велика Британія

ФЕДЕРАЦІЯ

- США, Росія, Австрія, Швейцарія, Німеччина, Канада, Мексика, Бразилія, Аргентина, Індія

КОНФЕДЕРАЦІЯ

- Австро-Угорщина у ХІХ ст., США у ХVІІІ ст.

Прості унітарні держави

Норвегія

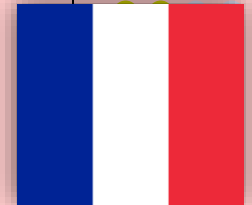
Румунія

Швеція

Іспанія

Франція

Польща

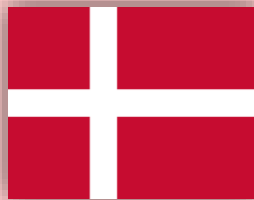
Україна

Велика
Британія

Фінляндія

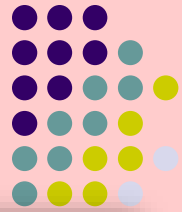

Данія

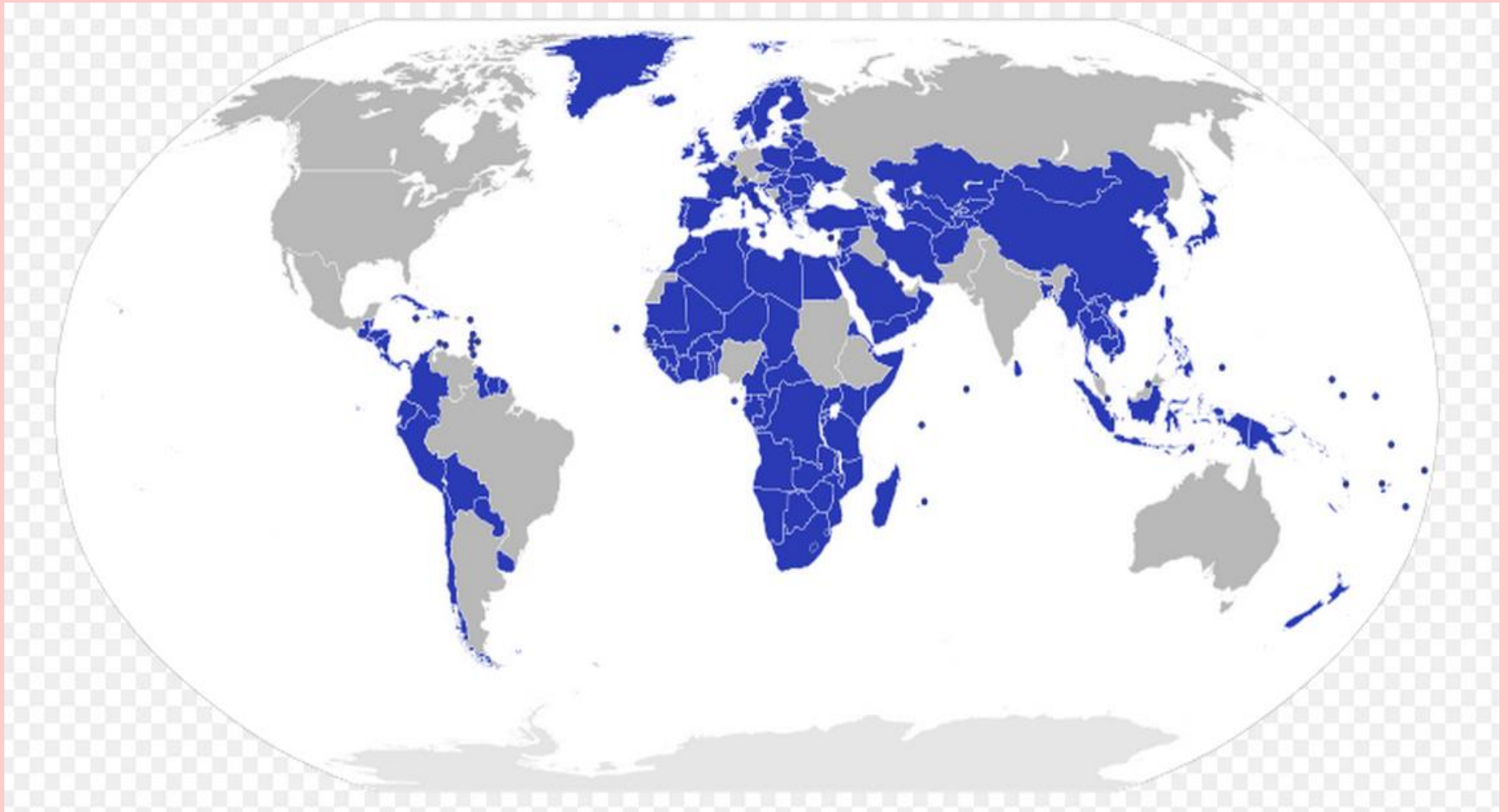
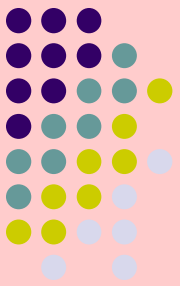

Нідерланди

Складні унітарні держави

Карта країн - унітарних держав

Адміністративно-територіальні федерації

США

Мексика

СРСР

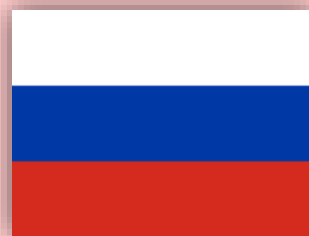
Бразилія

Чехо-Словаччина

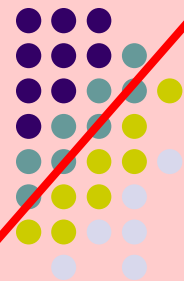

Югославія

Російська федерація

Національно-територіальні федерації

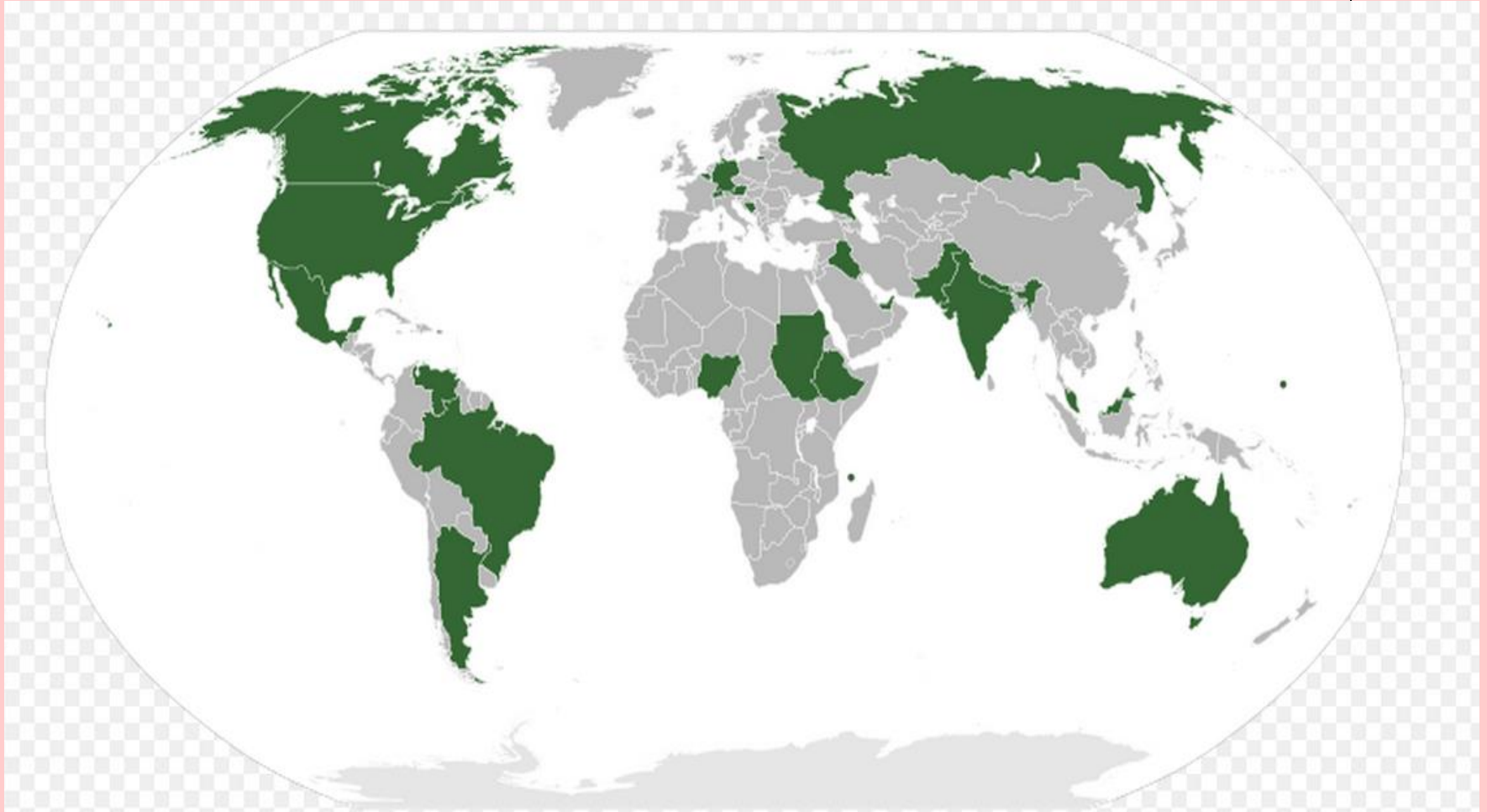
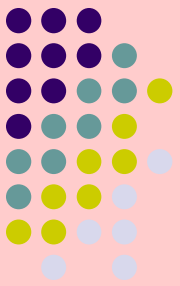

Змішані федерації

Канада

Карта країн – федеративних держав

Дякую за увагу!

